

Pärnu Ottakeskool 1930.

PER 9399

JB

A. Unger

Ta süvim elamus.

Hilisel sügisel tuli kompani sõdureid üksteise
kõltsaarse tallu. Pandi välja valvepostid, söödi
töödi öled ühtea savi pörandale, kuhu väsinud
sõdurid magama heitsid. Suimeseni väsinud
ei tulnud üni rohe; nad naljatasid ja prõksid
pikunooli teineteile vastastuues. Teine tahtis ennast
oma naljaga ikka ületuimata, langes tabavama
pilke etteva kohta, mis üldist naeru esile kutsus.
Haripunktile püdis pinevus siis kui kolmanda
jao ülem oma osaga ei olnud. Ta lõi nurgast tooli
kent tuba võtis keri üle õlgade, lõi kas valgest
paberist üstlepu, viimistas selle ümmale ronis tooli
ja hakkas siis papi moodi jutlustama; kõne oli
viimistu ja mõtetu kus tegutses publi sõna ja jumala
nimetuse roppusega. Ühelt ahju ligidalt pikutajale
elatanud maamõõle ei meeldinud see viimane näe
siiski, ta pööris kogu juttu ära rahutud oma asemel.
Kui kõneleja aamen ära ütles, toolist maha tuli ja
pikali heitis - lausus ahjuääres pikutav mees: "Kas
nii on isä ja ema sind õpetanud, kas nii tanged
sa oma leppet ja õnnistegijat kes sind valjaseasti
tervena eilist lahingust, kus peaaegu pooled su mun-
test hukkusid." Järgilum sai arm ihne sõnad tema
pehla öled ühted, kurd jäi viimse vait. Teiste poolt väeti
maamõõle mõistustõned üldise narmelagruuga
vastu ja ümmale sai üldiste pilkenoole märulauks
nimetati jumalanuuseks, patukahetuseks j. n. e.
dõpene väikis rõik, ümmale jäi ümmale väikseus, - siis hak-
kasid vaikust segama magajate katkendilised noisud.
Maamõõle oli ümmale, see ahjunurk rõikus
järelelõpetat ei näi süüsi und veel tulvat, ta lausis
pää käe näpale tekitatud oma asemel, vahiti ümmale
tulli ja näi mõttes olevat, - ta nägi oli tõrreks muut-
nud ja endisest naljastusest polnud jälgegi jäänud.

Ja vaenukile ette kerkis kaogu läbi selts noorusaeg,
oma lübedega; tal tuli niiselt kudas ka ema oli
toda mõnede korral manitsenud jumalateenistust.
naljade pärast tulid meile käesoleva: jumal ei jät
seda unustlemata, kes tema nime kirjasti puugib.
Nendust ei paunud ta siis tähele, kuid maamehe
manitsused tundusid talle karmmana ja
temas tekkis salakortus.

Kell lõi kaks, kui väljavalitkonnast väljavalit
tunnimees hiipja hies ja talle kirja ulatas.
Liletrid tähed ümbritsevad tunnistused, et kivi
kodust oli. Ema kivi nullis nagu alatigi: üs
poeg Venemaal, võib olla ammu otas. Teine
siin, tapetakse keegi - ja pole enam kaunagi.
Ilke ema pojad mõeld üksteis veid valama, see
oli ema eeldamisi liig. Ema manitses süngi
poega palvetama ja jumala poole pöörama hing
mõistatma jumalateenistust nalged mis talle
juba nooruse, kui haigus, külgkand. Tussult
panti ta kirja kõvale, haigutas, herts naha ja
vajus sügavasse unne.

Ja sai magada vaevalt tunni, kui päevnik ta
iiteskiskus. Väljavalit oli: põõgand kerkis vaen
lase ahelitsuga, mis kiita poole liiskus. Helmas
jagu sai vähe: vaenlase edasiliikumist taustada
kuni kompani lahingu valmis saata.
Jaoülem viis jao määruvate, kus herts: rõhuti.
Oli pikane päev, et piisigi ei väänd loodida.
Vagad ilma tohtu ago oli kuuldud vaenlase tule.
Jaoülem hõinas sõltavaa numbi; umbes ja aapt
avati tuli vaenlase suunas. Hard vaenlane oli juba
võrdlemisi lähedal jõudnud ja avas vastutuli.
Kannard prusma kuulipildijad vastasini, just kui
kaks kuni ja lenda kullitustöödega vastastikku lahmas.
Lahing venis pikalt, vaenlase püüetung ei raugeus,
nad häiris jänjapörsudega lähenevat. Viimas

kerkiord pimedusest nähtavale nende kogud.
 Jäoilem, näha ära, et vaenlasi arvult mitlunonda rohkem
 ja edaspidine vastupanu arjete ning kogu järe
 kaarditavaks onutub; andis käsu. taganeda mebarennan
 Jäoilem soades jooksu vaevalt kümme sammui, tundis
 jalgas pistvat valu - ta sai haavata, ei saanud enam edasi.
 liinuda ja kukkus. Vaenlase sõdurid tormasid
 mitmed pimeduse tollu, tähelepanematult temast
 mööda. Alles siis kui üks neist vastu teda komistas,
 maha kukkus, jäi ka kine peatama, karotes
 maaslama ja lähemalt silmitsema. Valgekoartlane
 zõnas esimene karotis meenilikult ta taskust tabi-
 ofima. Raha nad ei leidnud, kuid dokumentid
 said nad edasviitama, et lamaja vabatahtlik- ja
 jäoilem oli. Tema see olgi, kes taganenuseks
 andis ja meele tei vabaks tegi, temale ohverdada hää-
 meele veel ühe valangu omaid karatellumist.
 Jäoilem oli senini end liikumatult pargal hoidnud,
 sunnileides surinut, kuid nüüd ta tundis liinud
 värisest ja vabiseest, ta tundis külm, higistada oma
 ohaestul - see oli surmohirm. Ta tahtis ülestõusta
 ja jooksma karata - kuid liinud ei kuulnud sõna
 ta ei saand ürgi, küll liigutada. Päämist ei olnud
 loota. Akki helis talle meele lõppuolles õpikud sõnad.
 "Jehova Jumal on ärapäastja ja ta saadab surmad
 välja" - ja ta palvetas - palvetas esimest korda elus.
 Vahetähta oli vaenlane paar sammui taganenud ja
 siis kuulis ta temale helvat brönningu automaat-
 valangu häält. Ta kaotas peaalgu mõistuse,
 kuid argamööda sai ta siiski tagasi tagasi.
 Alvasid silmi ei näinud ta lähikonnas enam
 kedagi, kõik oli vainne ja pime, ürgi lahing oli
 raugenud. Ta tõusis üles, sidus kiinni jalakaasa
 ja imelin - päale kelle ei leidnud ta endas ainustki
 vigastust, automaat piistoti kuulid polnud teda
 ühki tabanud, vaatamata ligidast laskeraugust.

Valda Arandi

Referaat

Sugude rahkord.

Sugude vahukord.

1. Tööjaotus ja kahesoolisus.

Tööjaotus on hädavajalik tegur inimühiskonna säilitamiseks, kuna inimese väärtuse määrab viis, kuidas ta täidab ühiskondliku tööjootuse poolt määratud kohta. Iga üksiku võimed määravad tema koht üldises tootmisprotsessis. Selles tekitavad segadusi mitmesugused vääringud, nagu võimused, valitsemishõnu jt., mis häirivad ja takistavad tööjaotuse täielikku teostamist ja inimväärtuse õiget hindamist. Samuti tekitab raskusi üksikisikute sobimatus omal kohal. Osa vääringuid on tingitud ka klassijaotusest, kuna rikkalik võim või majanduslikud huvid mõjutavad tööalade jaotust nii, et kasutoovamad, suuremat võimu pakkuvad kohad lähevad teatud seltsohnhakkide kätte ja teised on jäetud sellest kõrvale. Nüüd kujunuvad töö ühele esõiguseks, teisele almusnähteks.

Tööjaotuse üks põhi on kahesoolisus. See eemaldab naiste ja kehaehituse pärast teatud töist ja annab talle samalajal sobivad ülesanded, mida ei peeta hästi sobivaks meestele.

2. Mehe erikoht praeguses kultuuris.

Tööjaotus kindlustab esõigustatud grupile, meestele, nende esõigused. Oma

esikoha tõttu mõjutavad nad ka naise seisundit tööjaotuses, määrates nende eluringi ja eluvõimid vastavalt oma raatepunktile.

Tänapäev on püüdnud mehe karmimatu ülesolekutähtsust ja naise alatine rahulolematust mehe esõiguste pärast. Kuid mitte alati pole olnud mehe paremusseisund, vaid ajalooliselt on kindlaks tehtud ka emaoigused, nn patriarhaalne aeg. Sel ajal olid ^{emal, naisel} suurimad õigused ja ta teostas valitsemist.

Üldmõtteks emaoigusest isaõigusele ulnes vägivaldne võitlus, mis tõestab, et mees pole alati omanud esõigusi, vaid ta on pidanud nende pärast võitlema, saavutades esikoha.

Elavdamus isa õigustest tungib ka lastetuppa ja avaldab seal suurt mõju lapse hingele. Laps näeb, kuidas kõik isa käskudele alistuvad, kuidas ema alati toetub temale. Isa näib lapsele igas suhtes tugev ja võimas, kuigi tegelikult vaid tööjaotus võimaldab isal paremini kasutada oma jõude.

Vanemate vahelkora järgi kujuneb lapse hingeline areng. Oma võimupüües taotab ta eranditult meelike omadusi, kuna isa on ju see,

kes paljudes perekondades juhib elu.

Mehelikkuse all mõistame midagi puhtegoistlikku ja enesestmääratult rahuldavat, nagu üleolek, väljapaistvus, kõige selle taotlemine aktiivsena näivate iseloomujoonte abil, nagu julgus, tugevus, uhkus ja mälestus mitmesugustest võitlustest (eriti naiste üle), au ja tiitlite saavutamise, sest mehelikkus tähendab üleolekut. Nii omab iga iseloomujooned, milleks ta esikuju saab täiskavaluud meestelt, peamiselt isalt.

Kand, mida pakub mehelikkuse loomus on suureks avatlusks. Et tarvitse imestuda, kui tihtilapsed endas kannavad sageli juhtjoonena mehelikkuse ideaali, kas taotmatu igatsusena või mõõdupuuna oma käitumisel või elamisvõisidel. (Kultuuris tahab iga naine olla mees", ütles Kant).

3. Elavarnus naise alaväärtusest.

Peale argumendi, nagu oleks mehe ülimalikkus määratud looduse poolt, viidetakse selle seaduse kohta kaitses veel, et naine olewat alaväärtuslik oleud. Lõikide aegade saagad ja muinasjutud rääkivad näiteid naise moraalsest alaväärtusest, kurjust, valelikkusest, muutlikkusest, ebaisaldatavusest; segi seaduste

põhjendustes entatakse „naiselikkuse kerge-
mehsus“ argumentina. Naistele hude-
takse ette rüühimu, ebatäpsust, väiklust,
rumalust. („Pikad juuksed, lühike ari,
ütleb vanasõna“).

Kuid andekuskatsete tulemusi kõrvu-
tades saame pildi, kus naine ei jää su-
guigi mehest maha. Mõnes asjas nagu
matemaatikas ületavad mehed küll
veidi naised, kuid keeltes ületavad need
jälle mehi. Kui täpsemalt kaalu-
tella olukorda, siis selgub, et just naise
vähemast võimest on ainult tõena paister
muinasjutt. Eriti just viimane aeg
on sellaks küllaldaseks tõendiks, kus naine
seisab samaväärsena mehe kõrval
mii kodus, kui ka ametialal. Samuti
on elarvamuse vastu, nagu alles
naine alaväärtuslik, suur naste hulk,
kes on saavitanud hülgevaid tule-
kijanduses, kunstis, tehnikas, arstiteaduses
ja teistel aladel, alles meestega samal
tasemel.

On ju ka mehi, kes ei teosta midagi
tõhusat ja mii võiks ka samasuguste
tõenduste ja ebaõiglustega, nagu nastigi
suhtes, entada elarvamuse mehe ala-
väärtusest.

Kuid lõpuks ajale, et naise loomus

on määratud tundmuslikum juba looduse poolt, on vastuvaidlematu, ja just nii sobib to elu raskeima kutse — emakutse jaoks parimini.

4) Põgenemine naiseorast.

Selline olukord, kus mehel on eesõigused ja naine on tahaplaanile sunnitud, toob kaasa naise eemaldumise oma osast. Näitluses naiseosa vastu võib eraldada järgmisi tüüpe.

Esimene tüüp kuuluvad tütarlapsed, kes arenevad aktiivses, „mehelikus“ muinas. Nad leiavad huvi ise, tärnu oma iseloomu kujunemisele, intelligentide ja juhtumisi ka teatud eesõigustele. Nad muutuvad erakordset energilisiks, auahneiks ja taotlevad looteid. Elus püüavad nad ületada oma meeskaaslast, ülistavad meessoole omaseid tegureid, sageli hoiduvad abielust ja armusuhetest. Sel juhul nad sõtki neid sõlmivad, siis taotlevad olla valitsejaks pooleks. Majapidamiskohustuste vastu avaldavad nad suurt vastikust.

Karvatajana käitub see tüüp meheliku ellusuhetusega, valitseb tiivalikult ja teostab palju käreaga sagadesi karistusi ja avaldab nii lastele survet, millest need katsuavad vabaneda.

Lastele jääb mulje, et keskmine ema on eba-
võimeline kasvataja. Tiitailapsed võivad
seda tugesti järele aimata, peistesse sisen-
dab see aga kehvast hirmu edasises elus.
Säärane ema valitakse all olevud mehed
hülivad enamasti naistest laias kaares
mööda, nagu ei võits nad naise vastu
tunda enam mingit usaldust.

Teine naistüüp elab resigneerunud, ilmuta-
dades sobimust, kuulekust ning alandlik-
kust. Nad kohanevad näilikult kõigjal,
haaravad kinni kõigest, kuid müüvad osavu-
setult et nad midagi ei teosta. Tihti aval-
davad nad närvilike sümptome, esita-
des oma nõrkust ja hooldamisväärsust, alles
võimetud seltskondliku elu jaoks. Nende
alustuses ja alandlikkuses avaldub
samasugune määs nagu esimesegi tüübi
puhul.

Kolmas tüüp ei keeldu naisosast, kuid
see on täiesti veendunud naise alavää-
rsuses ja selles, et ainult mees on määratud
teekamaks saavutusiks. Nad kaitsvad
mehe esõigustatud seisundit, kuuludes
poolde, kes omistavad ainult mehele teo-
võimsust.

Nii veetavad nüsugused naised
abielus ülesandeid, milleid isepärast
täitma, meestele, tunnustades, et ainult

mees võib neid teostada.

Viimased tüübid kasvatajaina ilmuvad suurt skeptilisust, et lapsed peagi taipavad ema enesekalduse puudust ja kasvavad tal üle pea. Minnes nõutama abi mehelt, reedab ema energisummatust oma kasvatusliku tugevuse küllaldase edusse.

Tõttisloobuvad need naised kasvatuslikust tugevusest ja veeatavad vastutuse mehele, kasvatajatele jt.

Veel kohmakamalt ilmneb rahulolematuus naiselaste tütarlastes, kes erilisel "kõrgtel" põhjustel eemalduvad elust, astudes kloostrisse või valides abielutusega seoses oleva elukutse. Paljud tütarlapsed püüavad saada peatset elukutset just seepärast, et raseisvus näib kaitsena abielu vastu. Ka selles seisukohas avaldub mõjutegurina vastumeelsus traditsioonilise naiseosa vastu.

Praeagus kultuuris on naise alaväärsus, kuigi kõikide arusaajate mimeste poolt eitatud ja reaalselt mitte olev, süski veel traditsiooniliselt fikseeritud. Seda suhtumust peab tunnetama ja selle vastu võitlema, mitte lüüaldava naiseaustamise pärast, vaid et nühuguine olukord on kõigile taristav ja hävitav.

5. Sugudevaheline pimeus
Elarvamus naise alaväärtusest ja sel-
liga kaasuv mehe suurustelemine segab
lakkamatult sugude kokku kõla. Tule-
museks on alaline pimeus ka kõigis ar-
mastussuhtes, ähvardades ja sageli hä-
vitadeski kõik õhne võimalused. Sel põh-
jusel on tihti ebaharmonilised abielud
ja lapsed kannavad üles arvamusel, nagu
oleks abielu midagi määratu rasket ja
hädasohtlikku.

Sugudevaheline pimeus on seda suu-
rem, mida tugevam on tütarlaps lap-
seajast saadik kalduvus vastu hakates
päalesunnitult osa vastu ja mida tuge-
vam on mehes nõudmine esõigustatud
osa mängimiseks, hoolimata ebaloomikast,
mis selles peitub

Sugude leppimuse iseloomustavaim
tunnus on seltsimehelikkus, sest sugupoolte
suhtes on alluvus sama talumatu nagu
rahvastegi elus. Hädasoht, mis kohu-
tab mõningaid nimeni armussuhteist,
püüab seetõttu, et mehe ülesandeks on
igas alluvuses ka kavaluse ja „vallu-
tustega“ tõendada oma mehelikkust,
cuid see hävitab armastuses ettekohe-
suse ja usalduse.

6. Parandamiskatsed.

Seniseist sugupoolte vahelkorra parandamiskatseist on tähtsaim ühiskool. Ühiskooli peaparemusena esitatakse sugupoolte võimalust üksteist õigeaegselt tundma õppida, sest nii saavad vältida igasuguste kahjulike elarvamuste ja järeldeste tekkimist.

Kuid mõned uurijad väidavad, et poisid ühiskooli puhul muutuvad tütarlaste vastu kartlikuks ja kaotavad iseseisvuse, kuna tütarlaste vaimne areng edenevat sel ajal kiiremini ja poisid tundvat end mannetuina.

Aga kui õpetajal on õige käsitus ühiskoolist kui harjutusest, ettevalmistusest sugupoolte tulevaseks ühistööks ühiste ülesannete juures, siis täidab ühiskool temale pandud lootused, millest on kasu paljudel.

Lõpuks olgu mainitud, et terav sugude vahelkord on praeguses kultuurühiskonnas peagu kadunud. Naised on saavutanud meestega samad õigused ja koos sellega ka kohustused.

Mie, kasvavad noored püüame, et kumbki pool ei läheks oma võimulaotlusis liiale ja ei tekiks lahkelsid,

mis tooks ühelt poolt kaasa ülealeku ja
teiselt poolt kas rahulolematuse või resig-
natsiooni.

Referaadi koostamisel on kasutatud
Alfred Adleri teost „Inimesetundmine”.